

ایران در محاصره ۱۶ میلیون مین

جنگ تحمیلی عراق علیه ایران باعث شد که پس از جنگ در بخش وسیعی از مناطق کشور ما انواع مین و مواد منفجره عمل نکرده باقی بماند

«مین ها نگهبانان خاموشی هستند که هرگز خطا نمی کنند و هیچ وقت به خواب نمی روند و هرگز صلح را به ارمغان نمی آورند.»

این جمله ای است که یک افسر کامبوجی به زبان می آورد. جمله ای که از دل واقعیت تلخ جنگ برخاسته. در عصر حاضر دولت های تک محور با خصلت سلطه طلبی و اقتدارجویی برای رسیدن به خواسته های غیرقانونی خود از هیچگونه ظلم و ستمی کوتاهی نکرده و در راه رسیدن به این اهداف از هرگونه وسایل و ابزاری استفاده می کنند که یکی از این تجهیزات که می توان به آن اشاره کرد «مین» است. امروزه در جنگ های برون مرزی و داخلی، کشورها از این ابزار به منظور حفاظت از نقاط استراتژیک جنگی، قطع ارتباط جاده های لجستیکی و جلوگیری یا کند کردن حرکت دشمن به سوی جلو، از بین بردن یا صدمه زدن به نفرات و تجهیزات دشمن بهره می گیرند و این سلاح قابلیت های خود را در این زمینه نیز به اثبات رسانده است. مین ها در ۵۵ سال اخیر تاکنون مورد استفاده کشورهای درگیر مخاصمه بوده و برای نخستین بار این مین ها در جنگ جهانی دوم مورد استفاده قرار گرفتند. شاید بتوان به جرأت گفت جمع کشته شدگان و مجروحان مین در ۵۰ سال اخیر از اثرات انفجار بمب ها و سلاح های هسته ای یا شیمیایی به مراتب بیشتر بوده است.

۹۰ میلیون مین، ۹۰ کشور درگیر

مین های زمینی سالها و اغلب دهه ها پس از پایان مخاصمات در زمین باقی می ماند. به طوری که در حال حاضر ۹۰ میلیون مین خنثی نشده در سراسر جهان وجود دارد و بیش از ۸۴ کشور جهان با این مسأله مواجه هستند. گفته می شود این سلاح مرگبار در هر ۲۲ دقیقه جان یک نفر و در هر روز ۳۲ نفر و در هر ماه ۲ هزار قربانی را از سراسر جهان می گیرد و طبق اعلام مرکز اطلاعات ملل متحد در ایران تخمین زده شده که سالانه بیش از ۱۵ تا ۲۰ هزار نفر کشته و مجروحین جدید به واسطه بقایای اینگونه مواد منفجره هستند که بیش از ۸۰ درصد از این قربانیان را غیرنظامیان تشکیل می دهند. در این میان سهم کودکان بی گناه نیز

۳ الی ۴ هزار نفر در سال است که آمار کشته شدگان این بی دفاعان در آنگولا، کامبوج، افغانستان، بوسنی و هرزگوین بیش از دیگر کشورها است. همچنین براساس آمارهای اعلام شده از سوی مجامع بین المللی، در کشور آلبانی سالانه ۱۳۶ نفر، در بوسنی و هرزگوین ۹۴ نفر، کرواسی ۵۱ نفر، اریتره ۵۴ نفر و ایتوپی ۱۰۰ نفر در اثر این سلاح جهان خود را از دست می دهند. عراق، افغانستان، کامبوج، ویتنام، کلمبیا، مصر و ایران از جمله آلوده ترین کشورها به مین هستند که می توان نام برد. وجود مین ها علاوه بر اینکه سالانه جان هزاران نفر را می گیرد، مانع پیشرفت و توسعه بسیاری از کشورها نیز می شود. اما از سوی دیگر تجارت همین سلاح در دنیا سالانه ۳ میلیارد دلار را عاید کشورهای تولیدکننده می کند که از جمله این سازندگان می توان به کشورهای چینی، ایالات متحده آمریکا، چین، روسیه و هندوستان اشاره کرد.

تاریخ مین در جهان

بیشترین مین های زمینی که بعد از جنگ جهانی دوم مورد استفاده قرار گرفته اند از نوع مین های پلاستیکی و عروسکی است که عمری طولانی در ماندگاری دارند. این مین ها بین سالهای ۱۹۵۰ تا ۱۹۶۰ میلادی مورد استفاده قرار می گرفتند که در حال حاضر این سلاح ها در اشکال جدید و طرح های نوین هنوز مورد استفاده قرار می گیرند.

مین های ضدنفر علاوه بر اینکه عمر بسیار طولانی دارند، قابل حرکت نیز هستند. این مین ها به علت وزن سبک و کمی که دارند، روان و گردان هستند و بر اثر باران و نزولات جوی از جایی به جای دیگر حرکت کرده و اثرات مخرب خود را همیشه حفظ می کنند.

انواع مین ها شامل: بشقابی، ضدنفر، ضدخودرو، ضدنفربر، ضدتانک و مین والمرا هستند. مین والمرا با کوچکترین برخورد منفجر شده و حدود هزار ساچمه به اطراف پرتاب می کند که به شکار قربانیان خود می روند.

گفتنی است قدرت انفجار مین ها بنا به نوع آنها متغیر است. به طور مثال قدرت انفجار مین های ضدتانک بین ۱۰۰ تا ۳۰۰ کیلوگرم و وزن آنها بین ۲ تا ۹ کیلوگرم است. همچنین مین های ضدنفر، کوچکتر از مین های ضدتانک بوده و به طور معمول قدرت انفجاری آن بین ۱۰ تا ۲۵۰ کیلوگرم است و در حدود ۵ تا ۵۰ کیلوگرم موج انفجار تولید می کند. مین های زمینی به نحوی ساخته می شوند که قربانی خود را از پای درآورند یا دست کم او را ناکار کنند. لازم به ذکر است تولید یک مین ضدنفر هزینه ای معادل ۴ دلار دارد، اما هزینه های یافتن و انهدام آن، برای هر مین بین ۳۰۰ تا یک هزار دلار دربردارد. به عبارتی هزینه پاکسازی ۳۰ برابر تولید است. به گفته سونیل نارولا رئیس نمایندگی ملل متحد در ایران، از بین بردن مین و از بین بردن عواقب آن هزینه بسیار زیادی را دربرداشته است. به طوری که در سال ۲۰۰۴ م، ۳۹۹ میلیون دلار در این زمینه سرمایه گذاری و هزینه شده است.

براساس گزارش صندوق حمایت از کودکان سازمان ملل (یونیسف)، هنوز ۸۰۰ هزار تن مواد منفجره و ۵/۳ میلیون مین زمینی از جنگ ویتنام وجود دارد که این مین ها از سال ۱۹۷۵ میلادی

تاکنون باعث مرگ و مجروح شدن یک صد هزار نفر در این کشور شده است.

مین سوغات جنگ عراق ؛ در یک نگاه

زمانی که قطعنامه شماره ۵۹۸ در سال ۱۳۶۸ بین دو کشور ایران و عراق به امضا رسید، تمام مردم مرزنشین نواحی غرب و جنوب غربی کشور که هشت سال تمام زیر آتش توپ و هواپیما و موشک و بمب بودند و زمین و کاشانه و مال خود را از دست داده بودند، جشن گرفتند. همگان گمان می کردند که تاریخ آلام و دردهایشان به پایان رسیده است اما متأسفانه آنان متوجه نبودند که جنگ هنوز در این مناطق وجود دارد. گستردگی و استفاده و کاربرد وسیع از سلاحی آرام اما مخرب و مرگبار به نام «مین های زمینی» باعث گردید که مصیبت بارتترین و فاجعه انگیزترین تراژدی در کشتار و نقص عضو انسان های بی گناه در این مناطق ایجاد شود.

آلودگی به مین و مواد منفجره در مرزهای غربی و جنوب غربی کشور ایران بر اثر جنگ تحمیلی رژیم بعثی عراق در مقاطع زمانی ۱۹۸۰ تا ۱۹۸۸ صورت گرفت و این امر باعث گردید ایران در طول ۸ سال جنگ با عراق به یکی از قربانیان بزرگ مین در جهان بدل شود.

به گفته «کنوت اوستبی» هماهنگ کننده مقیم سازمان ملل متحد در تهران، تقریباً روزی دو نفر و سالانه حدود ۸۰۰ نفر در مناطق آلوده به مین در پنج استان مرزی جمهوری اسلامی ایران زخمی شده و یا جان خود را از دست می دهند. استانهای ایلام با مساحت یک میلیون و ۷۰۰ هزار هکتار، خوزستان با مساحت یک میلیون و ۳۸۰ هزار هکتار، استان کرمانشاه با مساحت ۶۹۱ هزار هکتار، آذربایجان غربی با مساحت ۵۹ هزار هکتار و کردستان با مساحتی به وسعت یک هزار و ۴۸۰ هکتار، بنا به تحقیق انجمن حمایت از مصدومین مین ایران به ترتیب آلوده ترین نقاط ایران از این منظر به حساب می آیند. بنا به گزارش همین انجمن تعداد شهدا در استان ایلام ۷/۲۵ درصد و مجروحین ۶/۲۰ درصد، در استان خوزستان ۱/۲۱ درصد شهید و ۸/۱۸ درصد مجروح، استان کرمانشاه ۸/۳۰ درصد شهید و ۹/۳۱ درصد مجروح، استان آذربایجان ۷ درصد شهید و ۲/۱۴ درصد مجروح و استان کردستان ۴/۱۵ درصد شهید و ۵/۱۴ درصد مجروح می رسد.

ایران در محاصره ۱۶ میلیون مین

جنگ تحمیلی عراق علیه ایران باعث شد که پس از جنگ در بخش وسیعی از مناطق کشور ما انواع مین و مواد منفجره عمل نکرده باقی بماند.

طبق نظر کارشناسان پس از جنگ، در بیش از ۲/۴ میلیون هکتار از مناطق مرزی بالغ بر ۱۶ میلیون مین توسط نیروهای عراقی کاشته شده است که حدود ۴/۲ میلیون هکتار از این مقدار اراضی همچنان آلوده به مین است. که براساس اطلاعات منتشره حدود یک سوم آلودگی میدین مین مربوط به استان خوزستان است.

به گفته این کارشناسان این مین ها بعضاً ۲۳ سال قبل توسط نیروهای عراقی کار گذاشته شده و با مرور زمان به دلیل عوامل جوی حساس شده و خطرناکتر از روز اول عمل می کنند و پاکسازی آنها بسیار سخت تر است.

اما چه کسی مسئول پاکسازی است؟

حدود ۲ سال قبل یعنی ۱۵ سال پس از پایان جنگ این مسؤولیت از سوی وزارت کشور به وزارت دفاع سپرده شد و این وزارتخانه هم اکنون، با بهره گیری از تجهیزات مین زدایی نظیر مین کوب تفتان مشغول پاکسازی ۴/۲ میلیون هکتار زمین باقیمانده از مجموع ۲/۴ میلیون هکتار زمین آغشته به مین است. اما در کنار این وزارتخانه برخی سازمانهای غیردولتی همچون کانون مشارکت برای پاکسازی مین، انجمن حمایت از مصدومین مین ایران و ... به طور موازی مشغول فعالیت هستند. اما باید اذعان داشت که تنها عهده دار بودن مسؤولیت مؤلفه کافی در این راستا نیست، بلکه آن چیزی که لازمه به اجرا درآوردن هر تئوری و مسؤولیتی است، اختصاص دادن بودجه و اعتبار است.

به گفته کارشناسان، سرعت کاشت مین ۲۵ برابر از سرعت خنثی سازی آن بیشتر است. ارزیابی های به عمل آمده نشان می دهد برای خنثی سازی ۱۶ میلیون مین و مواد منفجره باقیمانده از جنگ، ۳۰۰ میلیارد دلار هزینه لازم است، این در حالی است که بودجه ای معادل سالانه یک میلیارد دلار برای پاکسازی مناطق آلوده در نظر گرفته شده است که این میزان بودجه زمان زیادی بیش از ۲۰ سال را می طلبد تا پاکسازی کامل مناطق آلوده را انجام پذیر کنند.

کارشناسان معتقدند که تولید هر مین چهار دلار هزینه داشته و پاکسازی آن نزدیک به یک هزار دلار هزینه دارد. با توجه به گستردگی مناطق آلوده در سطح پنج استان غرب و جنوب غربی و پراکندگی جمعیت آن در این محدوده (دیواندره از مناطقی است که نیاز به توجه خاص دارد)، کشاورزان ساکن، عشایر کوچ نشین و کودکان بیشتر در معرض خطر هستند.

گذشته از هزینه های گزافی که پاکسازی میادین مین در بر دارد، خسارات جانی ناشی از نقص عضو نیز از دیگر ارمغانهای این سلاح مرگبار است که برای ساکنین مرزها در بر دارد.

به گفته علیرضا قدیانی مدیر عملیات اجرایی امداد و نجات، هزینه های ناشی از زخمی شدن قربانیان این سلاح نیز بسیار گران است. بطوری که اگر محاسبه کنیم که ۸۰۰ تا یک هزار دلار هزینه یک پای مصنوعی باشد و هر بار در فاصله هر شش ماه تعویض شود، می توان گفت ۲۰ الی ۱۰۰ هزار دلار هزینه پای هر کودک در طول عمر اوست و صرفنظر از تأثیرات روحی، روانی و اجتماعی و اقتصادی این حوادث برای هر فرد، اگر نان آور و والدین دچار ضایعه شوند، یک خانواده با مشکل فراوانی روبرو خواهد بود.

در طول ۱۷ سال پس از جنگ تحمیلی تلاشهایی برای پاکسازی مناطق جنگی از مین صورت گرفته و افرادی نیز در این راه به شهادت رسیده اند، اما ایران همچنان در میان بیش از ۸۰ کشور جهان بعد از مصر مقام دوم جهان را دارد.

چه باید کرد؟

شاید بتوان گفت پنج جزء یا رکن برای مین زدایی در سطح بین المللی مشخص و پذیرفته شده است که اشاره به آن خالی از فایده نیست.

- ۱ - برداشت و انهدام مین و نشانه گذاری، حصارکشی مناطق آلوده.
- ۲ - آموزش خطرات مین (هشدار خطرات مین) به منظور آگاه کردن مردم نسبت به خطراتی است که با آن مواجهند. شناخت آنان از مین و آشنایی با راههای دوری از خطر. ۳ - ارائه خدمات

درمانی و توانبخشی به آسیب دیدگان . ۴ - منع به کارگری مین با هدف جهانی عاری از خطر مین و ترغیب کشورها برای مشارکت در پذیرش کنوانسیون ها و معاهدات بین المللی مربوطه به منظور توقف تولید ، تجارت ، صادرات و واردات استفاده از مین ها . ۵ - کمک به کشورها برای انهدام مین های ذخیره شده شان به گونه ای که در توافقات بین المللی مطرح شده است.

مین زدایی بشردوستانه شامل تلاش برای حمایت از ساکنان مناطق خطر خیز و آموزش آگاهی از خطرات مین، کمک به قربانیان و آسیب دیدگان به منظور رسیدن به خودکفایی ، قانونمندی در بهره برداری از مین و انهدام مهمات ذخیره های جمع آوری شده است.

اشاره به رکن چهارم یعنی «منع به کارگیری مین» با هدف جهانی عاری از خطر مین شاید مهمترین و با اهمیت ترین رکن در این راستا در سطح بین المللی است که به لحاظ اهمیت خاص آن در سال ۱۹۹۷ میلادی تبدیل به یک معاهده بین المللی گردید. معاهده منع کامل مین های ضدنفر (کنوانسیون آتاوا) در کانادا تهیه و تصویب شد و تاکنون ۱۴۸ کشور به این معاهده پیوسته اند. اما نام کشورهای سازنده چنین سلاحهایی چون آمریکا، روسیه، چین و هندوستان هنوز در لیست هم پیمان ها هم چنان خالی است.

پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس

مقاله: ایران در محاصره ۱۶ میلیون مین

منبع: سایت سبکبالان

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی